

Orthopedagogiek

Prehistorie & Oudheid

Hfdstk 1: doelstellingen

1. Zichzelf bewust worden van de stereotiepe beelden die er de dag van vandaag leven over de zwakkeren in onze samenleving.(=**mensbeelden**)
2. Op zoek naar de oorsprong van stereotiepe beelden/ basishoudingen over de zwakkeren in de samenleving (= **maatschappelijke factoren**)
3. Kijken hoe de organisatie van de zorg voor de zwakkeren door de eeuwen heen beïnvloed is door die stereotiepe beelden en maatschappelijke factoren

Welke maatschappelijke factoren?

Terug te brengen op maatschappelijke evoluties

- **Economische factoren**
  - Bv. opkomst van de industriële Revolutie
- **Sociale factoren**
  - Bv. opkomst burgerij (nieuwe sociale klasse)
- **Culturele factoren**
  - Bv. opkomst en groei van de katholieke kerk
- **Wetenschappelijke ontwikkelingen**
  - Bv. de uitvinding van de IQ-test
- **Politieke evoluties**
  - Bv. Verrechtsing binnen het politieke landschap

Rode draad

A blue TARDIS is shown in a dark space with a vibrant, swirling time vortex in shades of blue and purple. A bright green sphere is visible in the distance, and a crescent moon is in the upper right. In the bottom left, there are fiery orange and yellow flames, and in the bottom right, there are silhouettes of green trees.

KLAAR VOOR EEN REIS DOOR DE TIJD?

3. Verleden = heden

- **Prehistorie:** tijd van nomaden en jagers
  - (... tot -3500 v Chr.)
- **Oudheid:** tijd van de Grieken, Romeinen en goden
  - (-3500 v; Chr. tot 500 na Christus)
- **Middeleeuwen:** tijd van monikken, ridders en gilden
  - (500 tot 1500)
- **Nieuwe tijd:** tijd van reformatie, ontdekkingsreizen en uitvindingen
  - (1500 tot 1780)
- **Verlichting:** tijd van rationalisme, positivisme en sensualisme
  - (1780-1850)
- **Tijd van militaire conflicten en vernietiging**
  - (1850-1945)
- **Tijd van rehabilitatie, welvaart en verzorgingsstaat**
  - (1945- ...)

A painting depicting a prehistoric cave scene. In the center, a man stands with his back to the viewer, holding a spear and looking at a red animal print on the cave wall. To his right, a woman stands holding a small fire in a bowl. In the foreground, a man is crouching, and a woman is sitting on the ground. A small child is also visible. A dog is lying on the ground to the right. The cave walls are textured and colored in shades of brown and orange. The overall style is that of a prehistoric illustration.

Mensbeeld: onvolwaardig

1. PREHISTORIE TIJD VAN NOMADEN EN JAGERS (... TOT 3500 V CHR.)

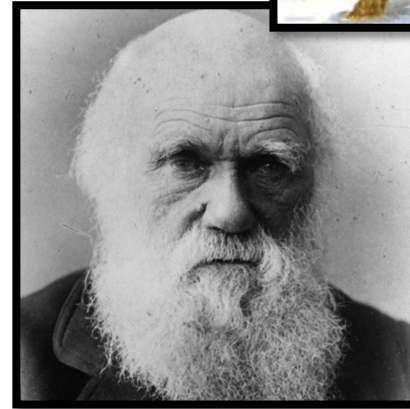
Hoe was het leven in de oertijd?

(Over)leven in de prehistorie

- **Nomadisch bestaan:**
Hongersnood, koude,
wilde dieren
- Natuurlijke selectie;
“**Survival of the fittest**”
(Charles Darwin)
- Zwakkeren en zieken
werden **achtergelaten** of
gedood
- Overleven enkel bij **gratie**
van de sterksten

(Over)leven in de prehistorie

- Ontstaan **nederzettingen**
  - Zelf voedsel produceren
- Nieuwe **beroepen** en gezagsfuncties
  - **Stamhoofd** beslist over leven en dood
  - **Medicijnman** 'geneest'

Afwezige zorg in de prehistorie

- Weinig tot geen zorg
- Magisch/ mystiek denkkader
  - Het onverklaarbare proberen te begrijpen
  - Rotsschilderingen als bezweringsrituelen
- Trepanatie of schedelboring
  - Oudste chirurgische ingreep
  - Reden:
    - Ritueel voor geestenuitdrijving?
    - Initiatierites?
    - Hoofdpijn aanpakken?

Van de prehistorie naar vandaag

- Natuurlijke selectie in gebieden van oorlog en ondervoeding.
  - <https://www.youtube.com/watch?v=L4crGTsmogA>
  - <https://www.youtube.com/watch?v=tLKYX6kS-6Y>
- Armoede in België: levensduur daalt als armoedegraad stijgt
- vluchtelingproblematiek

ishouding 1: onvolwaardig

2. OUDHEID: TIJD VAN GRIEKEN, ROMEINEN EN GODEN (3500 V CHR.- 500 NA CHR.)

Leven in de oudheid

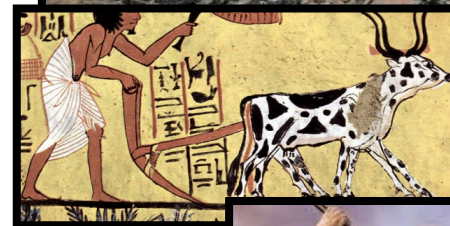

Leven en eliminatie in de oudheid

- **Natuurlijke selectie**
  - Kindersterfte
  - hongersnood
  - Ziekte
  - oorlog ...
- Nieuw: **maatschappelijke selectie**
  - Demografische motieven
  - Economische motieven
  - Eugenetische motieven
  - Politieke motieven
  - Religieuze motieven

Leven en eliminatie in de oudheid

- **Demografische motieven**
  - Opkomst stadstaten (Sparta, Athene, Rome,...)
  - Slechte landbouwgronden, primitieve landbouwtechnieken, ...
  - Vernietiging oogsten door oorlogen, ...
  - Voedselschaarste tot gevolg
  - **selectie = noodzaak**
    - Verplichte geboortebeperking
    - Doden of te vondeling leggen van ongewenste pasgeborenen (Taygetusgebergte)
    - Veroordeelden worden verbannen naar kolonies

Leven en eliminatie in de oudheid

- **Economische motieven**

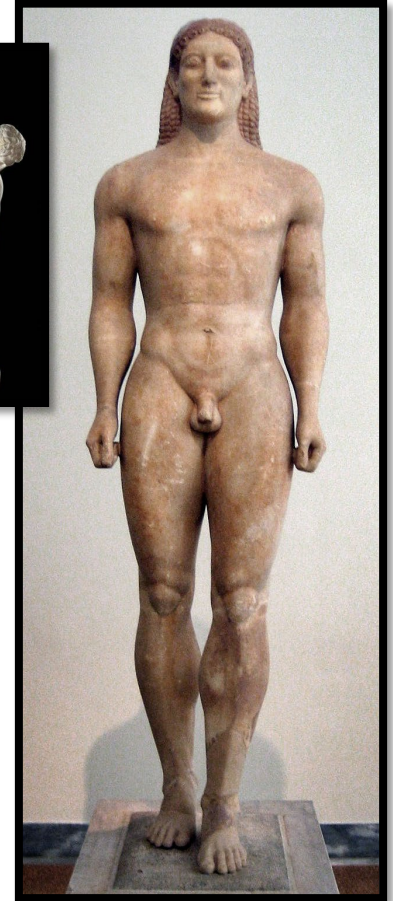
- Erfrecht! Rijke families willen hun familie-erfgoed behouden
- Dochter financieel niet aantrekkelijk
- Één wettelijke zoon = ideaal
- Elimineren van minderwaardige of overtollige kinderen is toegestaan

Leven en eliminatie in de oudheid

- **Eugenetische motieven**

- Eu= goed
- Genetikos= geboren
- Een sterke samenleving vereist raszuivere en gezonde burgers
- Streven naar raszuiver erfgenamen
- ***Kalokagathia*** of Grieks staatsideaal
  - = Perfecte schoonheid en goedheid.
  - =Streven naar een lichamelijk schoon, moreel, sterk en edel mens
- “Mens sana in corpore sano”
- Afwijkende kinderen worden gedood bij geboorte

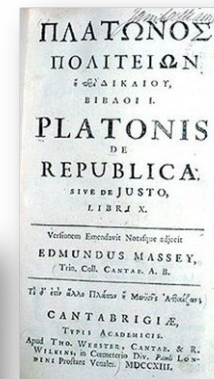

Leven en eliminatie in de oudheid

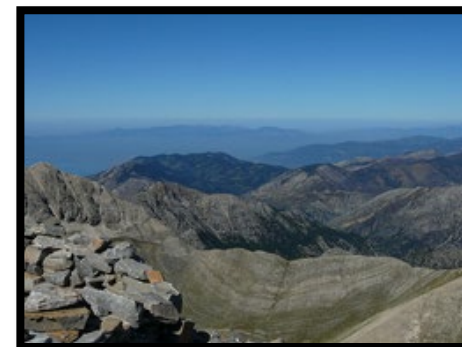
- **Politieke motieven**

- Ombrengen van 'zwakkeren' was wettelijk bepaald
- Uit geschriften van grote redenaars Plato, Aristoteles, Seneca, ...
  - pleidooi voor elimineren minderwaardigen
  - Verbod om minderwaardige kinderen op te voeden
- te vondeling leggen in Taygetusgebergte
- Afwijkende kinderen worden gedood bij geboorte

Literair werk van
Plato; De staat
Polieia

Een wachter
naar het
schoonheids
ideaal van
Plato

Het onherbergzame
taygetusgebergte

Leven en eliminatie in de oudheid

- **Politieke motieven**

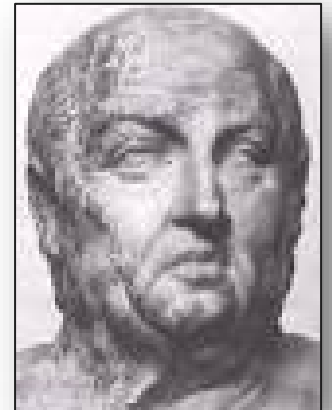
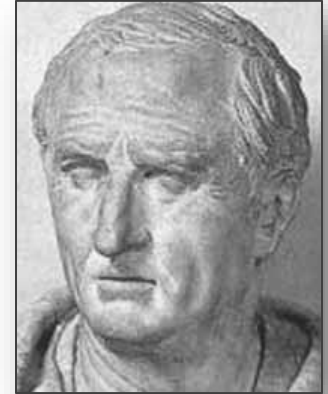
- Pater Familias (Romeins Rijk)
  - Eigenaar van zijn kinderen
  - Wettelijke macht over kinderen ($\neq$ Grieken)
  - Staatsplicht = Kinderen met zichtbare gebreken doden voor 10de levensdag
  - Geen daad van woede maar van verstand

Leven en eliminatie in de oudheid

- **Politieke motieven**

- vb: Cicero (getuigenis)
  - =Romeins redenaar, politicus, advocaat en filosoof
    - “Eliminatie misvormde baby’s” ingeschreven in wet van 12 tafelen (grondwet = gebod tot 5de eeuw na Chr.)
- Vb: Seneca (getuigenis)
  - =Romeins schrijver en filosoof
    - “... Onheilspellende misgeboortes, ruimen we uit de weg, kinderen die zwak of monsterlijk worden geboren, verdrinken we. Het is geen woede maar een daad van het verstand om nutteloze van nuttige te onderscheiden.”

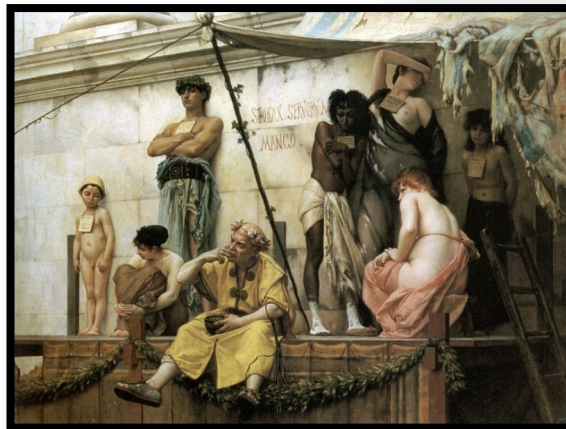
Weetje: Ongeveer zelfde tekst was handleiding voor nazi-Duitsland (1920)

Bedenklijke zorg in de oudheid

- Lot van **Zwakkeren** in de oudheid:
  - Minderwaardig
  - Handicap = straf van God
  - Geen burgerrechten
  - Doof = stom
  - Dwerggroei → nar
  - Slavernij
  - Prostitutie
  - bedelstraf

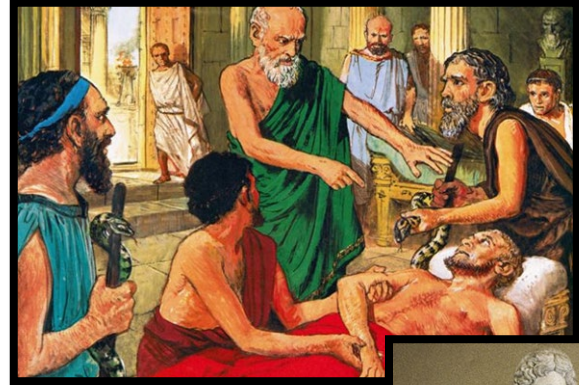
Moriones/nar als
huisdier in de rijke
huishoudens

Slavenmarkt
in de
oudheid

Bedenklijke zorg in de oudheid

- **Lichtpuntjes** van zorg in de oudheid:
  - Gewonde soldaten/ krijgers krijgen **financiële steun**
  - In de geneestempels van **Asclepius** worden zieken in een roes gebracht
  - De medische school van **hypocrates**.
    - Tegen magie en bijgeloof
    - Ziektes veroorzaakt door onevenwicht 4 lichaamssappen
    - Vormt lange tijd basis voor medische ingrepen

Bedenkelijke zorg in de oudheid

- **Lichtpuntjes** van zorg in de oudheid:
  - Geloof in **Goden mét handicap**
    - Vulcanus (mank)
  - Christendom wordt **staatsgodsdienst**
    - God is schepper van alle mensen (dus ook van de zwakkeren)
    - Pater familias mag niet meer doden

Van de oudheid naar vandaag

- Prenatale diagnostiek
- De perfecte samenleving

Op naar de donkere Middeleeuwen...